

Interview met Henriëtte Koomans

door Maayke Sluman

Henriëtte Koomans (1961) is zelfstandig organisatie adviseur en begeleidt al decennia lang leiderschapsprogramma's voor het bedrijfsleven en de overheid. Ze geeft als gastdocent o.a. les aan de MIT Sloan School of Management in Boston en de Nyenrode Business Universiteit. Haar belangstelling voor gedrag van mensen in organisaties begon al meer dan 25 jaar geleden. In 1987 schreef ze haar doctoraal scriptie over cultuurverandering in organisaties aan de Universiteit van Amsterdam. Ze volgde de opleiding van het Instituut voor Toegepaste Psychologie en deed daarna een avondopleiding in proza en drama van de Schrijversvakschool Amsterdam. In 2008-2009 studeerde ze aan Harvard University vakken als Gender and Leadership, Public Speaking en Shakespeare in Modern Culture. Dit studie sabbatical gaf haar de kans met nieuwe concepten rond leiderschap te experimenteren.

Je werkt als coach en adviseur. Is het anders voor jou om met artsen te werken, en met vrouwelijke artsen in het bijzonder? Ik coach een aantal vrouwelijke bestuurders van grote zorginstellingen. Wat ik in hen bewonder, is dat ze zichzelf bevragen of ze de inspiratie en energie hebben om een vernieuwende koers te (blijven) varen. Het is een intrinsieke eis die ze zelf stellen. Deze vrouwen willen voelen dat ze echt iets kunnen toevoegen. Dan zijn ze bereid het organisatorische en politieke 'spel' daarvoor aan te gaan. Daar heb je energie voor nodig. Wat me opvalt bij de masterclasses die ik dit jaar bij Karolinska University Hospital in Stockholm geef, is dat er een grote spanning zit tussen het beroep van arts én het leidinggeven aan veranderingen. De loyaliteit naar de patiëntenzorg is enorm. Dezelfde spanning zie ik terug bij vrouwelijke artsen in leidinggevende functies die ik als gastdocent bij een leiderschapsprogramma voor vrouwen meemaak. Daar is nog een wereld te winnen op het gebied van beïnvloeding en organisatie dynamiek. Je moet echt helder hebben wat je wilt en waarom. Hoe je je omgeving blijft motiveren. Het is niet 'even' er naast. De loyaliteit ligt, heel begrijpelijk, bij de eigen vakgroep/afdeling en het inhoudelijk goed willen zijn in wat je doet. Mannen zijn zich meer bewust van het spel van beïnvloeding; het hoort er gewoon bij ook al vraagt het veel!

Het symposium heeft als thema 'Solidariteit'. Wat heb jij zelf met dit thema?

Solidariteit betekent voor mij dat je een keuze hebt om mensen een stem te geven. Het besef dat je jouw rol en positie kunt benutten om anderen een podium te geven. Toen Oprah Winfrey dit jaar (2018) de golden Globe won, gebruikte ze haar bedank speech om de schijnwerpers op jonge zwarte vrouwen én de Me Too beweging te zetten. Dat was voor mij hét voorbeeld van solidariteit.

*Je geeft workshops in het geven van een goede speech. Wie is daarin jouw grote voorbeeld? Michelle Obama is voor mij een groot voorbeeld. Ze is scherp en persoonlijk en heeft een sterke speech opbouw. Het fysieke gemak waarmee ze spreekt is jaloers makend. Wat vond jij de beste speech aller tijden? De beste speech, waarvan we een beeld en stem opname hebben, is en blijft de speech van Martin Luther King: **I have a dream**. Dat komt omdat hij zowel stelling durft te nemen als een toekomstbeeld weet te schetsen. Met persoonlijke beelden weet hij te raken, te mobiliseren en te verbinden.*

En wat vond je de beste speech van het afgelopen jaar? 2018 is nog niet voorbij, maar voor dit jaar scoort die van Oprah Winfrey tijdens de Oscar uitreiking echt hoog. Haar speech start met een persoonlijk beeld van haarzelf als klein meisje. Betovert zit ze voor de televisie te kijken hoe de eerste zwarte acteur een Oscar krijgt. Het verhaal wordt gekoppeld aan een groter onderwerp. Het is niet: kijk mij hier eens persoonlijk zijn. Het staat ten dienste van iets groters en maakt jou als spreker menselijk en invoelbaar. De oude Grieken noemen dat ethos: ben je geloofwaardig, weet je waar je het over hebt.

Zijn er verschillen op het gebied van leiderschap en speechen tussen mannen en vrouwen? Houd je daar rekening mee in je workshop? De inhoudelijke kant van een speech vraagt van mannen en vrouwen dezelfde technieken. Speechen is een kans om ergens voor te gaan staan. Heb je je standpunt helder? Hoe kun je anderen daarin meenemen? Durf je een moeilijke beslissing uit te leggen en kritiek te incasseren? Dat is de mooie combinatie van speechen en leiderschap.

Wat betreft het podium te durven pakken en zichtbaar worden, zijn er wel degelijk verschillen tussen mannen en vrouwen. Zichtbaar worden voor grotere groepen is een spannende uitdaging omdat iedereen in meer of mindere mate last van podiumvrees heeft. Ineens voelen we de adrenaline in ons lijf, gaat onze ademhaling omhoog en wordt onze stem beïnvloed. Het leren omgaan met de fysieke kant van het speechen vraagt veel oefening en ervaring. Mannen pakken de kans om zichtbaar te worden, podium te pakken en ergens voor te gaan staan of bespreekbaar te maken eerder dan vrouwen. (Daarbij hebben mannen het voordeel van een lage stem en meer volume. Dat hoeft je als vrouw niet af te schrikken. Er zijn genoeg technieken om een grote groep toe te spreken zonder je stem te forceren ☺.) Veel vrouwen geven aan voor zichzelf niet zo nodig het podium op te hoeven. Daar houd ik in mijn begeleiding rekening mee. Want juist het besef dat jij een onderwerp in de schijnwerpers kunt zetten dat jij belangrijk vindt, motiveert en helpt vrouwen om toch dat podium te pakken. Zodra die motivatie er is, kun je aan de slag met de rest. Dan kun je je daarna richten op het leren omgaan met de spanning, je stemgebruik en de opbouw van de speech. En dan kun je ook heel veel leren van de geweldige vrouwelijke sprekers die de laatste jaren van zich hebben laten horen.

Tijdens het VNVA-congres in oktober aanstaande geef je een workshop speechen. Wat kunnen mensen hiervan verwachten? De workshop tijdens het NVVA congres is kort en krachtig. Aan de hand van een aantal filmfragmenten van sprekers als Michele Obama en Macron leer je de patronen en technieken herkennen die ten grondslag liggen aan een inspirerende speech. Voor wie wil is er gelegenheid om kort te oefenen.

Wil je daarna met je eigen speech aan de slag? Dan kun je je bij mij aanmelden voor een workshop van een hele dag. (Zie: www.henriettekoomans.com onder workshops.)